

STM 1985

IN IUBILO CUM CANTICO

Om troper och tropforskning

Av Gunilla Iversen

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

IN IUBILO CUM CANTICO

Om troper och tropforskning

Av Gunilla Iversen

Forskningsprojektet *Corpus Troporum* vid Institutionen för klassiska språk, Stockholms universitet, arbetar sedan ett tiotal år tillbaka med att ge ut textkritiska editioner av liturgiska troper i den medeltida mässan. Projektet, som leds av de tre latinforskarna Gunilla Björkvall, Ritva Jonsson och Gunilla Iversen, bekostas av det svenska Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet, men det är samtidigt knutet till *European Science Foundation*. Inom ramen för ESF:s verksamhet organiserar projektet *Corpus Troporum* ett internationellt, tvärvetenskapligt tropforskningsprogram.

Följande presentation av troperna som företeelse i den medeltida mässan och som nutida forskningsområde hölls av Gunilla Iversen inför ESF:s generalförsamling i Strasbourg 1984.

1. Inledning

Bland de nya poetiska och musikaliska skapelserna från tiden 900–1200 representerar *troperna* – verser som fogats till den latinska mässans olika sånger – en särdeles rik och intressant genre.

Före tillkomsten av de europeiska universiteten utgjorde ännu kloster och katedraler självklara centra för lärda studier och för olika former av konstnärlig verksamhet. I Sankt Gallen, Mainz, Reichenau, Rheinau, Minden och Regensburg i nordöstra delen av det tidigare karolingiska riket, i Winchester, Cambrai, Metz, Sint Evroult, Autun och Fleury i nordväst, i Saint Martial i Limoges, i Auch, Aurillac och i Apt i Akvitanien i sydväst, i Nonantola, Monza, Vercelli, Novalesa, Padova, Bologna, Piacenza, Verona, i Benevento och i Montecassino i Italien; i Montserrat, Gerona och på andra håll i Katalonien – överallt bedrevs ett intensivt skapande.

En brännpunkt för detta skapande var den latinska mässan. Trots Karl den stores alla ansträngningar att åstadkomma en enhetlig liturgi i sitt väldiga imperium, fanns det alltså betydande skillnader inom detta rike. Men både mässans struktur och de latinska texterna var i allt väsentligt desamma i hela Europa. De enskilda liturgiska sångerna i mässan kännetecknas ändå av en iögonfallande variationsrikedom, något som blev möjligt genom bruket av troper och sekvenser. Nya verser uppfanns och fogades till de redan existerande sångerna i den latinska mässan. (*Tropos* är det grekiska ordet för latinets *versus*, som betyder en vändning, en vers.) Alla mässans sånger troperades, både antifonerna (som växlar inom kyrkoåret) och sånger som

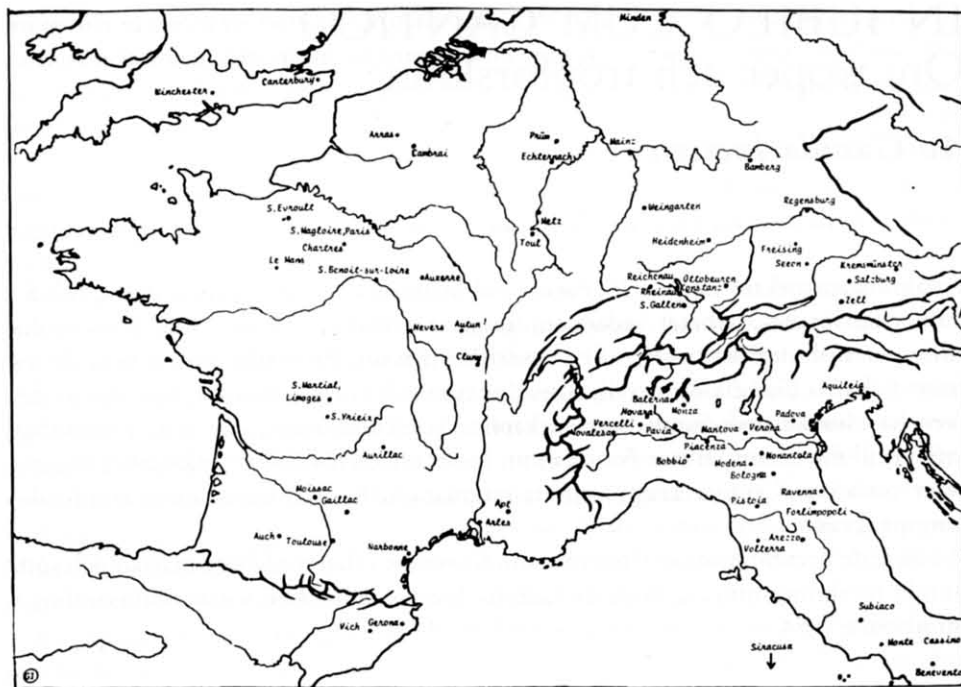

Fig. 1. Karta över viktiga lärdoms- och konstnärliga centra före tillkomsten av de europeiska universiteterna.

sjöngs varje gång man firade en mässa (Kyrie, Gloria, Sanctus och Agnus Dei). De flesta större kloster hade sin egen troperepertoar.

Idag letar vi fram dessa dikter, sedan de legat tusenårigt gömda i manuskript runt om i Europa. Troperna är betydelsefulla som uttryck för det medeltida tänkandet, något som man inte till fullo har insett förrän nu. Genom denna poesi kan vi få insikt om väsentliga drag i medeltidens andliga liv och dess olika skapande uttrycksformer.

2. Troper och troperingsteknik

Hur möter oss då troperna i de bevarade handskrifterna? Och vad innebär det att en text har blivit troperad? Några konkreta exempel skall i detta avsnitt få tjäna till att belysa dessa och andra, närliggande frågor.

Agnus, Christe, patris är en trop som infogats i det trefaldiga Agnus Dei, Guds lamm. (Corpus Troporum IV, s. 39, 279; Cf. Rhaban.) De första tropverserna varierar huvudtextens grundläggande tanke: Borttag våra synder och ha förbarmande med oss, dina tjänare: *miserere, parce*. I den tredje troperade versen utvecklas

bönen om frid, *dona nobis pacem*. Som synes är tropen versifierad: den består av tre s. k. elegiska distika. (I detta och följande exempel anges den liturgiska grundtexten genom versaler.)

Agnus, Christe, patris, qui tollis crimina mundi,
nunc famulis miseris tu miserere tuis.
AGNUS DEI QUI TOLLIS PECCATA MUNDI MISERERE NOBIS.

Adveniens mundum nostrum dissolve piaculum.
Nostris parce malis, ne pereamus ab his.
AGNUS DEI QUI TOLLIS PECCATA MUNDI MISERERE NOBIS.

Te sine pax non est; nos dona rex pie pacem.
Pax tua sit nobis Christe tuis miseris.
AGNUS DEI QUI TOLLIS PECCATA MUNDI DONA NOBIS PACEM.

(Kristus, faderns lamm, som tar bort världens missgärningar,
ha nu förbarmande med dina arma tjänare,
GUDS LAMM SOM BORTTAR VÄRLDENS SYNDER, FÖRBARMA DIG ÖVER OSS.

Kom till världen och sona vår skuld,
befria oss från våra onda gärningar så att vi inte förgörs av dem.
GUDS LAMM SOM BORTTAR VÄRLDENS SYNDER, FÖRBARMA DIG ÖVER OSS.

Utan dig finns ingen fred, giv oss din frid, milde konung.
Kristus, låt din frid vara med oss, dina arma tjänare.
GUDS LAMM SOM BORTTAR VÄRLDENS SYNDER, GIV OSS FRID.)

En annan tropering av Agnus Dei är *Quem Iohannes*. (Corpus Troporum IV, s. 69–72, 241–252.) Det är en av de äldsta troperna till Agnus Dei och förekommer i alla traditioner. I ett akvitanskt manuskript (fig. 2) lyder texten:

Quem Iohannes in Iordane baptizavit
ovans et dicens:
ecce,
AGNUS DEI QUI TOLLIS PECCATA MUNDI,
MISERERE NOBIS
Cui Abel iustus atque sanctus
agno agnum obtulit immaculatum,
MISERERE NOBIS.

(Du, som Johannes döpte i Jordan
i det han prisade dig och sade:
Se,
GUDS LAMM SOM BORTTAR VÄRLDENS SYNDER,
FÖRBARMA DIG ÖVER OSS.
Du lamm, åt vilken den rättfärdige och helige Abel
offrade ett obefläckat lamm,
FÖRBARMA DIG ÖVER OSS.)

Den första troperade strofen är utformad som en inledning. Troptexten beskriver scenen i det avsnitt ur Johannesevangeliet, som utgör sångens text. I den andra troperade strofen omnämns Abel, och därmed har perspektivet utvidgats. Vi erinrar oss att Abel, enligt Första Moseboken, förebådar Kristus på tre sätt: i sin egenskap av herde, genom att offra ett lamm åt Gud och genom att själv bli slaktad som ett lamm.

Som jämförelse kan vi se närmare på antifonen *Resurrexi*, vilken inleder påskmässan. Antifonens text lyder (jfr fig. 3–4):

Ps. 138: 18 RESURREXI ET ADHUC TECUM SUM
5 POSUISTI SUPER ME MANUM TUAM
6 MIRABILIS FACTA EST SCIENTIA TUA
1 DOMINE PROBASTI ME ET COGNOVISTI ME
2 TU COGNOVISTI SESSIONEM MEAM
ET RESURRECTIONEM MEAM

(Sv. Ps. 139: 18 JAG HAR UPPSTÅTT OCH JAG ÄR ALLTJÄMT HOS DIG
5 DU HÅLLER DIN HAND ÖVER MIG
6 UNDERBAR ÄR DIN VISHET
1 HERRE DU UTRANNSAKAR MIG OCH KÄNNER MIG.
2 EVAD JAG SITTELLER UPPSTÅR, VET DU DET.)

Texten i denna antifon är hämtad från verser i den 138 psalmen, i vilken kung David prisar Guds underbara och oändliga visdom:

Ps. 138: 1 Domine probasti me et cognovisti
me
2 tu cognovisti sessionem meam et surrectionem meam
3 intellexisti cogitationes meas de
longe
semitam meam et funiculum meum
investigasti
4 et omnes vias meas praevidisti
quia non est sermo in lingua mea
5 ecce Domine tu cognovisti omnia
novissima et antiqua
tu formasti me et posuisti super me
manum tuam
6 mirabilis facta est scientia tua ex me
confortata est non potero ad eam
17 mihi autem nimis honorificati sunt
amici tui Deus
nimis confirmati sunt principatus
eorum
18 dinumerabo eos et super harenam
multiplicabuntur
esurrexi et adhuc sum tecum

Fig. 2. Paris, B.N. f. lat. MS 1120 fol. 41.

Fig. 3. Resurrexiantifonen i en trophandskrift från Chartres. Provins, Bibl. mun., MS 12 (24), fol. 142v.

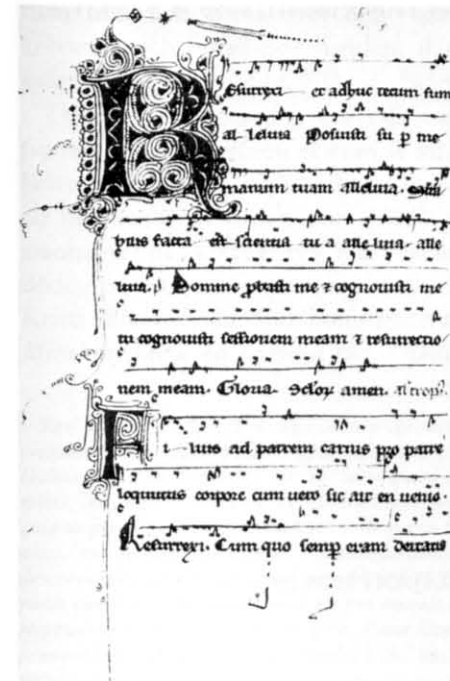
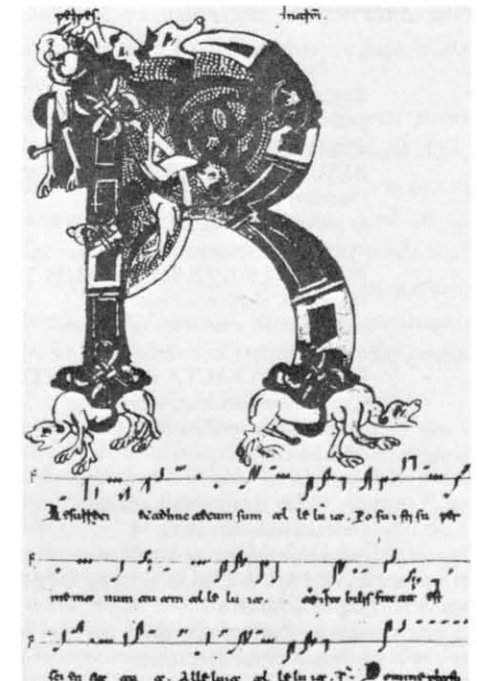

Fig. 4. Resurrectioantifonen i en trophandskrift från Benevento Benevento, Bibl. cap. VI, 34, fol. 123.

- Ps. 139:1 Herre du uttrannsak mig och känner mig.
 2 Evad jag sitter eller uppstår, vet du det; du förstår mina tankar fjärran ifrån.
 3 Evad jag går eller ligger, utforskar du det, och med alla mina vägar är du förtrogen.
 4 Ty förrän ett ord är på min tunga, se, så känner du, Herre, det till fullo.
 5 Du omsluter mig på alla sidor och håller mig i din hand.
 6 En sådan kunskap är mig allt för underbar; den är mig för hög, jag kan inte begripa den.
 17 Huru outgrundliga äro icke för mig dina tankar, o Gud, huru stor är icke deras mångfald!
 18 Skulle jag räkna dem vore de flera än sanden, när jag uppvaknade vore jag ännu hos dig.)

(Här, liksom alltid när man konfronterar olika bibelöversättningar med varandra måste man vara medveten om hur komplicerad relationen mellan olika versioner är. Ändå kan de svenska översättningarna vara till viss hjälp för läsaren.)

När Kung David sjunger *esurrexi et adhuc sum tecum* (jag vaknade och jag är alltjämt hos Dig), är detta ett sätt att beskriva Guds allvetande – ”vare sig jag är vaken eller sover läser Du alla mina tankar”. Men när nu dessa rader utväljs för inledningen till påskmässan: *Resurrexi et adhuc tecum sum*, så blir de samtidigt en tanke som uttrycker Kristi uppståndelse och seger över döden. I de manuskript, som utgivits i påskvolymen av Corpus Troporum, återfinns omkring 180 olika tropader i kombination med denna invecklade antifon. En av dessa troper återfinns vi i ett antal akvitanska manuskript. Texten är (Corpus Troporum III, s. 93, 87, 129, 176.):

Ego autem constitutus sum rex
 praedicans praeceptum tuum,
 et morte devicta
 RESURREXI ET ADHUC TECUM SUM.
 Dormivi pater,
 et surgam diluculo,
 et somnus meus dulcis est mihi.
 POSUISTI SUPER ME MANUM TUAM.
 Ita, pater, sic placuit ante te,
 ut moriendo mortis mors fuissem
 morsus inferni et mundo vita.
 MIRABILIS FACTA EST SCIENTIA TUA,
 Qui abscondisti haec sapientibus
 et revelasti parvulis.
 ALLELUIA

(Se, jag är insatt som konung
 förkunnande ditt bud,
 och sedan jag besegrat döden
 HAR JAG ÅTERUPPSTÅTT OCH ÄR ALLTJÄMT HOS DIG.
 Jag sov, fader,
 och jag skall stå upp tidigt
 och min sömn är mig ljuv
 DU HÖLL DIN HAND ÖVER MIG.

Ty så, fader, har du bestämt,
 att jag, genom min död, skulle vara dödens död,
 helvetets förgörelse och livet för världen.
 UNDERBAR ÄR DIN VISHET.
 Du som dolde detta för de lärda
 och uppenbarade det för dem som är som barn.
 HALLELUIA.)

Texten kan läsas på flera nivåer: å ena sidan handlar den alltjämt om kung David som besjunger sin Gud, å andra sidan har psalmens ord lagts i Kristus' mun. Redan i början, genom orden *Ego autem*, talar Kristus om sig själv såsom konung och som en dödens beseigrare. Han vänder sig till Gud som Fadern, *Pater*. Denna monolog fortgår genom hela kompositionen, trots att texten i själva verket består av flera olika bibliska citat.¹ Det är en mosaik i vilken tillståndens sömn och vakenhet är hämtade ur Gamla Testamentet; uppståndelsen och triumfen över den besegrade döden däremot har lånats från Nya Testamentet. Så heter det exempelvis i den andra tropstrofen, *Dormivi pater*, ”Jag sov, Fader”, den omedvetna och ljuva sömnen i skydd av Guds hand följer psalmens motiv. Men samtidigt alluderar uttrycket *surgam diluculo*, ”Jag skall stå upp tidigt”, till den tidiga påskmorgonen . . .

Det tredje tropelementet, *Ita pater sic placuit ante te*, ”Ty så, fader, har du bestämt”, vidareför passionstemat och Kristi uppståndelse genom att kombinera orden från Hosea med text från evangelierna. Formuleringen *posuisti super me manum tuam*, från antifonen överskuggar början av det närmast följande elementet. ”Du höll Din hand över mig” uttrycker inte endast skyddet, utan även den krävande och befallande handen, något som vidareförs i tropens formulering: *ita pater sic placuit ante te*, ”Ty så, fader, har du bestämt”.

Därefter uttrycks den centrala tanken genom orden *ut moriendo mortis mors fuissem / morsus inferni et mundo vita*, ”Så att jag genom min död blir dödens död, helvetets förgörelse och världens liv” – en alludering till Lukasevangeliet men också ett betonande av ordet *mors* (död) genom användande av allitteration. Kedjan av assonanser på *mors* avbryts inte förrän med det sista ordet, *vita* (liv). Livet ställs mot döden på ett ytterst dramatiskt sätt i denna text. Livets seger över döden genom Kristi lidande och död kommenteras därefter i den följande frasen ut antifonen *Mirabilis facta est scientia tua*, ”Din visdom är underbar”. Genom Gamla Testa-

¹ Ego autem . . . (ps. 2:6: *ego autem constitutus sum rex ab eo / super Sion montem sanctum eius / praedicans praeceptum eius*) / Dormivi pater . . . (Ps. 3:6: *ego dormivi et soporatus sum / exsurrexi quia Dominus suscipiet me*, Jer. 31:26: *ideo quasi de somno suscitatus sum / et vidi / et somnus meus dulcis mihi*); Ita pater . . . (Matth. 11:26: *ita Pater quoniam sic fult placitum ante te*, Luk. 10:21 . . . etiam Pater quia sic placuit ante te, Hosea 13:14: *de manu mortis liberabo eos / de morte redimam eos / ero mors tua o mors / ero morsus tuus inferne / consolatio abscondita est ab oculis meis*, Joh. 6:33: *panis enim Dei est qui descendit de caelo et dat vitam mundo*, Joh. 6:52: *si quis manducaverit ex hoc pane vivet in aeternum / et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*); Qui abscondisti . . . (Matth. 11:25: *In illo tempore respondens Iesus dixit / confiteor tibi Pater Domine caeli et terrae / quia abscondisti haec a sapientibus et prudentibus / et revelasti ea parvulis*, Luk. 10:21: *quod abscondisti haec a sapientibus et prudentibus / et revelasti ea parvulis / etiam Pater quia sic placuit ante te*).

mentets text hörs Kristus tala. Och denna effekt åstadkomms tack vare tropen. Genom en mosaik av bibliska citat förändras innebörden av psalmens ord, och texten om sömn och vaka får en ytterligare innebörd av död och uppståndelse. Alltjämt hörs Davids ord i bakgrunden, men det är inte längre David själv som är huvudpersonen – det är i stället Kristus, som talar till sin Fader.

Här är musiken naturligtvis väsentlig. Tropkompositören visar sin skicklighet genom sitt sätt att foga samman den nya tropmelodin med den ursprungliga antifonens melodi. Studiet av tropernas musikaliska form är en uppgift för musikkforskare. Men också företrädare för andra discipliner måste samverka för att den medeltida tropen skall få en allsidig och rättvisande vetenskaplig behandling.

3. Den nödvändiga interdisciplinära forskningen

Texterna sjöngs. En analys av dem måste beakta både de textliga och de musikaliska aspekterna.

Corpus Troporum vid Institutionen för klassiska språk, Stockholms universitet, består uteslutande av latinister. Men vi har byggt upp ett nätverk av kontakter med musikkforskare runt om i världen. Tropmanuskripten är bland de äldsta källorna med notskrift i västerlandet. De innehåller olika slags notation. Några har neumatisk notation, men alla typer av neumer har ännu inte tolkats och transkriberats. Studiet av troper och denna tidiga notering i tropmanuskripten anses höra till de viktigare områdena i dagens musikkvetenskap.

Troperna är teologiska texter som fungerar i nära symbios med motsvarande liturgiska grundtexter. Därför kan de inte heller analyseras utan en djupgående insikt i de liturgiska och andliga sammanhangen. I det arbetet behöver vi hjälp av specialister på dessa områden – liturgikforskare och teologer.

Själva manuskripten, deras form och speciella funktioner, de olika slagen av skrift och notation, som återfinns i dem, illumineringarna, initialerna och andra utsmyckningar utgör andra aspekter som måste beaktas, eftersom de sammantagna kan fördjupa vår förståelse för troperna och deras funktioner i ett större sammanhang. Samarbete med paleografer, kodikologer, konsthistoriker m. fl. blir härmed nödvändigt.

4. European Science Foundation och Corpus Troporum

Kungliga Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien i Stockholm arrangerade 1981 en konferens kring tropforskning. I samarbete med representanter från *European Science Foundation* (ESF) började man att planera för ett ESF-samarbete kring troper.

Corpus Troporum blev slutligen ett nytt projekt som finansieras av Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet och som leds av Gunilla Björkvall, Ritva

Jonsson och den som skriver dessa rader. Vår viktigaste uppgift är alltjämt att förbereda utgåvor av troper; hittills har fyra volymer utgivits (jfr Bibliografi).

I Stockholm hade vi redan tidigare tagit vissa initiativ till ett mer omfattande interdisciplinärt samarbete. Men först i och med samarbetet med ESF blev det möjligt att samla forskare från bl. a. Europa, Australien och USA för att diskutera troperna ur en rad olika aspekter. Den första internationella tropkonferensen organiserades av Corpus Troporum och ESF gemensamt med Deutsche Forschungsgemeinschaft och Bayrische Akademie der Wissenschaften i München och hade som huvudtema "Literary and aesthetic aspects of tropes". Ett överraskande stort antal forskare deltog i denna konferens. Det var uppenbart att man började inse tropernas stora betydelse som forskningsobjekt inom medievistiken.

Den andra konferensen ägde rum sommaren 1984 vid University of Kent, Canterbury, England. Denna gång löd rubriken "Tropes and their music". De föredrag som hölls var i stor utsträckning resultat av samarbete mellan forskare från skilda discipliner: text och musik till några troper analyserades av respektive en latinist och en musikkforskare, av en teolog och en musikkforskare, eller av en litteraturhistoriker och en musikkforskare osv.

Den tredje ESF-konferensen, "Tropes and their manuscripts", ägde rum i Frankrike i oktober 1985, och den fjärde blir förlagd till Italien, "Tropes in their cultural context". Då kommer dåtida förbindelser mellan olika orter att diskuteras, varvid man utgår från formella och innehållsliga kriterier i valda tropeperatoarer.

Inom ESF-programmets ram förbereder Corpus Troporum en antologi med troper, *Florilegium Troporum*, och även här ter sig en interdisciplinär samverkan nödvändig. Denna volym kommer att illustreras rikligt och en inspelning av några troper kommer att medfölja. Genom utgåvan görs troperna tillgängliga – texter, noter, färgbilder, kommentarer och inspelningar – både för fackmännens krets och för andra intresserade.

Bibliografi

1. Editioner

- Corpus Troporum I. Tropes du propre de la messe 1. Cycle de Noël.* Ed. R. Jonsson et al. (Studia Latina Stockholmiensia. 21.) Stockholm 1975.
Corpus Troporum II. Prosules de la messe 1. Tropes de l'alleluia. Ed. O. Marcusson. (Studia Latina Stockholmiensia. 22.) Stockholm 1976.
Corpus Troporum III. Tropes du propre de la messe 2. Cycle de Pâques. Ed. G. Björkvall, G. Iversen, R. Jonsson. (Studia Latina Stockholmiensia. 25.) Stockholm 1982.
Corpus Troporum IV. Tropes de l'Agnus Dei. Ed. critique suivie d'une étude analytique par Gunilla Iversen. (Studia Latina Stockholmiensia. 26.) Stockholm 1980.
 Corpus Troporum. *Concordances de tous les mots des éditions, avec les contextes des volumes 1–4.* Ej publicerade, men kan konsulteras hos projektet vid inst. för klassiska språk i Stockholm.

Under förberedelse

- Corpus Troporum V (Les deux tropaires d'Apt, mss 18 et 17. Inventaire et étude analytique. Ed. G. Björkvall)

Corpus Troporum VI (Tropes du Sanctus. Ed. G. Iversen)
 Corpus Troporum VII (Tropes du propre 3. Les fêtes mariales. Ed. A.-K. Johansson)
 Corpus Troporum VIII-IX (Tropes du propre 4. Les fêtes des saints. Ed. R. Jonsson)
 Corpus Troporum X (Les Prosules de la messe 2. Tropes de l'Offertoire.)
 Corpus Troporum XI (Tropes du Gloria)
 Florilegium Troporum—An Anthology of Tropes. Corpus Troporum. Ed. G. Iversen.

2. Konferensrapporter

Nordiskt kollokvium i latinsk liturgiforskning = NKLL 1. Århus 1970; 2. Hässelby–Stockholm 1972; 3. Hanaholmen–Helsingfors 1975; 4. Lysebu–Oslo 1978; Sandbjerg–Århus 1981.
Research on Tropes. Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets Akademien. Konferenser 8. Ed. G. Iversen. Stockholm 1983.
 Liturgische Tropen. Referate zu zwei Colloquien des 'Corpus Troporum' in München (1983) und Canterbury (1984). Ed. G. Silagi München 1985.

3. Övrig litteratur

R. Jonsson, "Troperna som forskningsfält", *Humanistisk forskning* 2 (1973), s. 14–17.
 R. Jonsson, "Amalaire de Metz et les tropes du Kyrie eleison", *Classica et mediaevalia*. Fr. Blatt septuagenario dedicata. Copenhagen 1973, s. 510–540.
 E. Odelman, "Comment-a-t-on appelé les tropes? Observations sur les rubriques des tropes des Xe et XIe siècles", *Cahiers de Civilisation Médiévale* 18 (1975), s. 15–36.
 R. Jonsson, "Jultroperingens principer", *Lumen* 54 (1975:3), s. 162–182.
 E. Tidner, "In tropos liturgicos studia", *Eranos* 75 (1977), s. 57–69.
 G. Björkvall, "En marge des plus anciennes séquences médiévales", *Revue Benedictine* 88 (1978), s. 170–173.
 R. Jonsson, Recension av A. Planchart, *The Repertory of Tropes at Winchester*, *MLA Notes* (1978), s. 63–67.
 R. Jonsson, "Corpus Troporum", *Journal of the Plainsong & Medieval Music Society*, 1, 1978, 98–115.
 E. Tidner, "In tropos liturgicos studia, II". *Eranos* 77 (1979), s. 61–76.
 R. Jonsson, "Quels sont les rapports entre Amalaire de Metz et les tropes liturgiques?", *Culto Cristiano e Politica Imperiale Carolingia*. Convegno del centro di studi sulla spiritualità medievale 18. Todi 1979, s. 171–220.
 O. Marcusson, "Comment-a-t-on chanté les prosules? Observations sur la technique des tropes de l'alleluia", *Revue de Musicologie* 65 (1979), s. 119–159.
 G. Iversen, "Att förmedla en text", *Tvärnsnitt* 4 (1981), s. 3–10; 1 (1982), s. 47–48.
 G. Björkvall–R. Steiner, "Some prosulas for offertory antiphons", *Journal of the Plainsong & Medieval Music Society* 5 (1982), s. 13–35.
 R. Jonsson–L. Treitler, "Medieval Music and Language", *Studies in the History of Music* 1. (1983), s. 1–23.
 R. Jonsson, "Latinska bibelöversättningar och liturgisk poesi", *Från språk till språk*. Sjutton uppsatser om litterär översättning. Utg. E. Engwall & R. af Geijerstam. Stockholm 1983, s. 122–150.
 G. Iversen, "Problems in the editing of tropes", *TEXT Conference New York 9–11 April 1981*. Transactions of the Society for Textual Scholarship. N.Y. 1984.
 G. Björkvall, G. Iversen, R. Jonsson, "Corpus Troporum, – Un equipe de recherche sur les tropes liturgiques du Moyen Age", *Studi Medievali* 3. série, 24, 2, (1983) 907–934.

Under utgivning

G. Iversen, "Troper – en medeltida poetisk genre", *Kulturtidskriften Fenix*. Stockholm 1985.
 G. Iversen, "Aspects on the Transmission of the 'Quem quaeritis'", *TEXT* 3, Transactions of the Society for Textual Scholarship, New York, April 1983. New York 1985.

R. Jonsson–L. Treitler, "Trope as a genre", *Pax et sapientia*. Studies on Sequences and Tropes in memory of Gordon Anderson. (Acta Universitatis Stockholmiensis. Studia Latina Stockholmiensia.)
 G. Iversen, "Pax et sapientia. A thematic study on Sanctus and Agnus Dei tropes." (I samma vol. som föreg.)
 G. Iversen, "Tropen als liturgische Poesie und poetische Liturgie", *Zusammenhänge, Einflüsse, Wirkungen*, 1. Symposium des Mediävistenverbandes. (De Gruyter Verlag Berlin–New York.

Summary

Tropes are generally defined as additions to the chants of the medieval mass. Beside the sequences, the tropes flourished during a period from the tenth through the twelfth century as new poetic and musical genres.

In the article, which is based on a presentation given to the General Assembly of the European Science Foundation in Strasbourg in November 1984, the author presents the tropes as phenomenon in the cultural history of the middle ages. Three tropes are used as examples namely *Agnus Christe patris* and *Quem Iohannes / Cui Abel*, added to the Agnus Dei chant of the Ordinary, and *Ego autem / Dermivi pater*, a trope added to the introit antiphon *Resurrexi* which introduces the Easter mass.

The tropes were part of the liturgy. The tropes were sung. To analyze them textual and musical aspects must be considered together, to understand them the liturgical context must be regarded. The theological aspects of the texts must be considered. Some tropes formed as dialogues are important clues in the study of early European drama.

The study of tropes is bound to be interdisciplinary. An important interdisciplinary collaboration between scholars representing different fields of medieval research is organized by the project Corpus Troporum in an international research programme under the umbrella of the European Science Foundation. This programme is presented in the last part of the article.